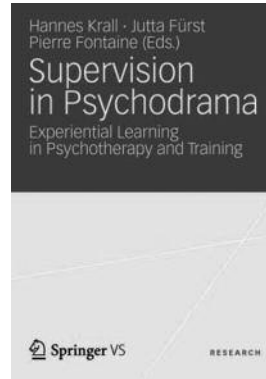

Supervision in Psychodrama

Experiential learning in Psychotherapy and Training

Hannes Krall, Jutta Fürst, Pierre Fontaine (Eds.)
 Springer VS /Springer Fachmedien Wiesbaden,
 2013
 Prijs: €37

Er bestaat niet zoveel literatuur over supervisie. Daarom mag het initiatief van de drie redacteuren verwelkomd worden. Ze openen het boek met een definitie van wat supervisie volgens Bernard en Goodyear behelst. In die definitie bestaat supervisie uit ‘interventies binnen een relatie van een senior professional aan een junior, die zich over langere tijd uitstrekt en die een hiërarchisch en evaluatief karakter heeft en die tot doel heeft om het functioneren van de junior te verbeteren’. Een ander doel is om door de supervisie het welzijn van de cliënt te verzekeren. Wat een interessante opening is om te onderzoeken hoe de verantwoordelijkheid van de supervisor zich verhoudt tot die van de supervisant, wanneer het om het welzijn van de cliënt gaat. In de definitie van Bernard en Goodyear is de supervisor ook de poortwachter voor het toetreden van de junior in het vak. Van Bernard en Goodyear nemen de redacteuren ook over hoe de oorsprong van supervisie op het einde van de negentiende eeuw ooit begon binnen de Charity Organization in de VS. Professionals hielden toen toezicht over vrijwilligers in het maatschappelijk werk

(*social work*). In de psychotherapie was Freud de eerste die supervisie toepaste en in de casus van de Kleine Hans gebruikte.

Doublures

Na deze introductie voor het hele boek volgen vier secties: theoretische en conceptuele kaders in de supervisie over relationele aspecten tussen supervisor, supervisant en cliënt, over specifieke methode in supervisie en over training en research in supervisie. In de introducties wordt de stof hiërarchisch geordend en wordt verduidelijkt welke samenhang een specifiek onderdeel met het geheel heeft. Ook elke sectie wordt voorafgegaan door een introductie en een samenvatting over de hoofdstukjes die, jawel, telkens weer worden voorafgegaan door een introductie over het onderwerp van de hoofdstukjes. Degelijk werk dus. Het nadeel is dat deze aanpak zorgt voor doublures. Zo lezen we verschillende keren dat je live supervisie in situ of supervisie achteraf kunt doen; met behulp van aantekeningen of een met een videoband; met trainees die in een psychodramagroep met

‘echte’ cliënten werken of met trainees die in een trainingsgroep de verschillende rollen binnen het psychodrama oefenen, waaronder die van director.

Alle auteurs hebben met elkaar gemeen dat ze supervisie een belangrijke plek in hun vaak langdurige – bijvoorbeeld vierjarige – opleiding geven. De meeste auteurs gebruiken ook psychodramatechnieken in hun supervisie of laten de supervisie zelfs in een psychodrama gebeuren. Supervisie in psychodrama is dus niet alleen hiërarchisch zoals in de definitie van Bernard en Goodyear wordt gesteld, maar juist ook interactief. Daardoor onderscheidt ze zich van supervisie over andere methodieken.

Valkuil

In de eerste sectie over de theoretische en conceptuele kaders lopen sommige auteurs in de valkuil dat ze vooral schrijven over de theoretische en conceptuele kaders van waaruit ze hun psychodrama voor trainees en cliënten vorm geven, in plaats van te laten zien hoe ze hun supervisie vorm geven. Dit is bijvoorbeeld het geval in het hoofdstukje van Maurizio Gasseau en Leandar Perrota. Interessant hoor, om te lezen dat in de Jungiaanse benadering van het psychodrama de verteller (*narrator*) aan het einde van elk psychodrama het verhaal van een psychodramasessie vertelt of zelfs het verhaal van meerdere psychodrama's die zich over de tijd uitstrekken. Zo verbindt de verteller de groep met haar eigen geschiedenis. Maar de auteurs schieten tekort wanneer ze bij herhaling

streng verklaren dat de supervisor aandacht aan een bepaald onderwerp moet besteden. Zo schrijven ze dat supervisoren aandacht moeten besteden aan persoonlijke angsten (doodsangsten, scheidingsangsten) van de supervisant. Hoe dan, is mijn vraag.

Hoe psychodramasupervisoren interactief werken, wordt onder andere beschreven in hoofdstuk II over de relationele aspecten tussen supervisor, supervisant en cliënt.

Spanningsvelden

Jan Lap trapt in zijn hoofdstukje ‘Supervising the interaction between director and protagonist’ (Sectie III. Specific Methods in Supervision, pp. 173-184) juist niet in de valkuil om alleen te vertellen dat hij als supervisor iets prachtigs doet. Hij laat daarentegen zien welke theoretische uitgangspunten hij gebruikt in de begeleiding van zijn supervisanten en welke specifieke aandachtsgebieden hij heeft. Lap richt zich in dit hoofdstuk specifiek op de spanningsvelden die hij binnen het LapStreur Opleidings Instituut bij zijn directors/ supervisanten constateerde. Hij ziet de director/supervisant en zijn protagonist in een psychodrama acteren binnen een of meer van vijf polaire spanningsvelden. Voor de supervisor is het een belangrijke taak om zijn supervisanten te leren omgaan met die spanningsvelden. Lap onderkent onder zijn protagonisten: de moedige versus de angstige; de ‘spreker’ versus de ‘beweger’; de controlebehoefte versus de protagonist die te veel vertrouwen geeft en daardoor passief wordt; de prota-

gonist die alleen maar in de realiteit blijft versus degene die de neiging heeft om te veel in de surplusrealiteit (fantasie) te vluchten en ten slotte de tegenstelling tussen de interpsychisch georiënteerde protagonist en de intrapsychisch georiënteerde. Als methodisch uitgangspunt om de supervisor/director met deze spanningsvelden te leren omgaan gebruikt Lap de vijf stappen van de Learning Circle van Kolb: feiten herinneren en terugspelen (re-enact); reflectie op de impact, onder andere emoties en gedachten in het hier-en-nu; verbinden en inzicht verkrijgen (de lijn doortrekken naar theorieën, de eigen biografie van de supervisor, projecties, overdracht en tegenoverdracht enzovoort); ankeren en vooruitzien (hoe en welke conclusies kunnen er getrokken worden naar de toekomst, welk concreet doel kan er gesteld worden voor het volgende psychodrama) en ten slotte verzamelen, procesbeschrijving door de trainees te vragen verslagen op een A4'tje te maken. Wanneer de supervisie goed werkt, doorloopt de trainee de drie stadia van lerend student via lerend beoefenaar van de praktijk tot lerend collega. De supervisor evolueert in dit proces van docent, via consulent naar facilitator met steeds minder input van de supervisor en steeds meer input van de supervisor. Zoals andere supervisors voelt Lap zich niet alleen verantwoordelijk voor de supervisor maar ook voor diens huidige en toekomstige protagonisten. Hij ziet supervisie als een werk dat het beste in en door een psychodramasetting en -werkwijze kan gebeuren omdat psychodrama zoveel

mogelijkheden geeft tot 'terugspelen'. Alternatieven voor interventies kunnen als het ware levensecht onderzocht worden. Supervisie is werk dat de supervisor helpt om als persoon te groeien, meer nog dan om zijn technieken te verbeteren. Ten slotte ervaart hij supervisie ook als een spannende gebeurtenis voor de supervisor zelf omdat hij werkt als psychodramadirector maar tegelijk een rolmodel is voor zijn supervisor.

Ook Chantal Neve-Hanquet is specifiek in haar hoofdstuk 'Psychodrama and role-playing techniques in supervision'. Ze laat fraai en met eenvoud zien hoe en waarom ze technieken van psychodrama binnen haar supervisiegroepen inzet. Dit in tegenstelling tot het hoofdstuk van Ildiko Erdeli dat in een voor mij ingewikkelde en duistere taal is geschreven.

Pleidooi

In de laatste sectie van het boek wordt een pleidooi gehouden om trainees binnen hun psychodramaopleiding vanaf het begin op te leiden en te enthousiasmeren voor het doen van onderzoek naar de aard en de impact van supervisie. Dat hoeft niet altijd ingewikkeld en tijdrovend te zijn. Pierre Fontaine vraagt zijn leerlingen om op casusniveau te reflecteren over de interventies tijdens hun psychodrama's. Hij stimuleert ze om daar binnen de opleidingsgroep aan te refereren of om daadwerkelijk een artikel voor een tijdschrift te schrijven. Hannes Krall en Jutta Fürst praktiseren in de Universiteit van Klagenfurt (Oostenrijk)

een hoger abstractieniveau door trainees te laten scoren welke aspecten van de supervisie hen in welke mate het meest hebben geholpen en welke invloed die ervaringen na twee weken nog hadden.

De bundel is fraai vormgegeven, heeft een handzaam formaat, mooie witte bladspiegels met een contrastrijke letter. Het oog heeft ook wat nodig, dat vergeten sommige

uitgevers wel eens. Aanbevolen voor supervisors dus, dit boek, ondanks enkele kanttekeningen die ik hierboven maakte. En ook een uitnodiging aan de supervisors, supervisors en redactieleden van *Groepen* om een themanummer over supervisie uit te geven.

Frits van Hest